

www.KBY.org.il

יום הצמחנות תש"ץ

ציונות דתית - מהי?

ראש הישיבה, הרב מרדכי גרינברג שליט"א

ג' השקפות עולם

ג' השקפות שונות רווחות בדורות האחרונים ביחס למדינת היהודים. ניתן לקרואם בלשון המדוברת: השקפה ציונית, ציונות דתית וחרדית.

השקפה הציונית שנוסדה ע"י הרצל ונורדאו, אומרת שאנו עם ככל העמים, הטבע האנושי שואף שלכל עם תהיה מדינה משלו (נצח ישראל פ"א) בה יחיה חיי עם באופן חפשי, כשהוא בלבד אחראי לגורלו, ולא משועבד למרות אחרת. השקפה זו תבעה בעיקר מקום מקלט בטוח לעם היהודי, והיא התעוררה כתוצאה מהפוגרומים והאנטישמיות שרווחו במזרח אירופה, ולבסוף גם במערבה, כשהביטוי החריף לכך היה משפט דרייפוס, שעורר את הרצל, משום שההמון לא צעק "מות לדרייפוס", אלא "מות ליהודים".

להשקפה זו שתי השלכות יסודיות.

א. אם הרעיון הוא מקום מקלט בטוח, הרי שאפשר להמיר את ארץ ישראל באוגדה. והרצל התאכזב מאוד כשגילה שדוקא הנציגים מרוסיה, שלכאורה את בעייתם הוא בא לפתור, התנגדו בתוקף לרעיון, ודרשו רק את ארץ ישראל, לבסוף הבין שטעה וחזר בו.

ב. מה שנוגע בעיקר לימינו, שהמטרה הושגה, ישנה מדינה משגשגת, יש צבא חזק, לכאורה יש מקום מקלט בטוח, והפועל היוצא מכך, שמכאן ואילך מופנה המרץ לשימוש עצמי, חמירות ונהנתנות. מכאן ואילך יש הפניית עורף למושג הלאומיות והכל הופך יותר ויותר ענין אישי, פרטי.

לעומת השקפה זו באה ההשקפה החרדית, הטוענת שהציונות והלאומיות היא מזימה להחלפת התורה באידאל חדש של לאומיות העומד לרשת את התורה. לטענתם, אין לנו כל ענין להיות עם ככל העמים, ובראש סדר העדיפויות שלנו היא התורה ומצוותיה. אין לנו עניין במדינה עצמאית, ואין אנו זקוקים לחקות את אומה"ע. תורה ניתנה במדבר כדי ללמדנו שאין אנו כבולים למקום מסוים, ועם ישראל חי אלפיים שנה בלא מדינה, וכן ימשיך עד בא הגואל.

מכאן אפשר להבין את ההתנגדות שהביעו חרדים בסוף מלחמת העולם השנייה, למאמצים שעשו מנהיגי הציונות החילונית, והרב קוק זצ"ל, להשפיע על ממשלת אנגליה להכריז את הכרזת בלפור.

ראשי הארגונים היהודיים פרסמו בטיימס הלונדוני באייר תרס"ז גילוי דעת. "יהודים משוחררים... נעדרים שאיפות פוליטיות נבדלות... כינונה של הישות הלאומית בפלשתינה המבוסס על הרעיון של בית לאומי, בהכרח יגרור בעקבותיו החתמה של כלל היהודים כזרים בכל מושבותיהם... אנו יהודים בריטים בני דת

משה, וכאלה הם היהודים בכל העולם. בני דת אנו ולא בני לאום, ולכן אין לנו צורך במדינה משלנו, טוב לנו במקומותינו."

על כך כתב הרב את גילוי הדעת שלו ע"ד הבגידה הלאומית המודפס באיגרות ח"ג עמ' ק"ו. הרב טען שזו היא בגידה לא רק בעם ישראל אלא באנושות כולה. כיון שחסרונה של ארץ ישראל תעכב את התפתחותה של האומה הישראלית, וממילא של כל האנושות כולה. אלפי תגובות הגיעו לטיימס, והעתונות הכתירה זאת "כמרד יהודי של עם שלם נגד מנהיגיו".

כשטען אחד מחברי הפרלמנט כי היהדות אינה לאום אלא דת, קם אחד הצירים ושאל "מי לדעת חברי המכובד מוסמך יותר לפסוק בשאלה זו, הלורד סוויטלינג או הרב קוק?" קרנה של המנהיגות הרשמית של יהדות בריטניה ירדה פלאים.

בחלקים רבים מהיהדות החרדית רווחת השקפה זו עד היום. נטייתו של הרב מבריסק זצ"ל היתה לברוח מכל הכרה ומכ"ש השתתפות בהנהגת הישוב. בדור שאחריו, כשקיבל הרב שך זצ"ל את ההנהגה, שינה את הגישה. מכאן ואילך המגמה היתה ליתר מעורבות ורכישת עמדות לטובת הציבור החרדי, אך לא כחלק מהנהגת המדינה.

ביטוי להשקפה זו היא ההחלטה הקיימת עד היום, שאמנם מצטרפים לקואליציה, אך לא במדרגת שרים אלא סגני שרים. משמעות הדבר שאיננו שותפים להכרעות מדיניות וצבאיות, אלא עוסקים בדברים המסייעים למגזר שלנו.

וההשקפה השלישית היא הנתפסת כהשקפה אמצעית, פשרנית, הציונות הדתית, שמשמעותה לכאורה גם חרדית וגם ציונית, היינו, איננו מותרים על שום סעיף בשו"ע, אך יחד עם זאת איננו רואים פסול בהקמת מדינה שתהיה מקום מקלט ליהודים.

הציונות הדתית

באמת הענין הרבה יותר עמוק ורחב. ארץ ישראל איננה עוד מצוה, אפילו לא מצוה חשובה וכוללת. ארץ ישראל היא הבסיס לכל היהדות. "אתהלך לפני ה' ארצות החיים" דרשו חז"ל: זו ארץ ישראל.

על דרך שאמרו חז"ל שתורה תחילתה חסד - ויעש להם כתנות עור, וסופה חסד - ויקבר אותו בגיא, דבר המורה על מהותה של התורה, כך נאמר אף אנו, שתורה תחילתה ארץ ישראל וסופה ארץ ישראל.

פרשת בראשית היא פרשת הבריאה, פרשת נח היא סיפור האנושות כולה, ובפרשת לך לך מתחיל הסיפור היהודי, והפסוק הראשון שהתורה מצאה לנכון לפתוח בו, הוא כנראה יסוד הכל ומגמת הכל.

ויאמר ה' אל אברהם לך לך מארצך וכו' אל הארץ אשר אראך ואעשך לגוי גדול וכו' ונברכו בך כל משפחות האדמה.

כבר אמרו חז"ל שגוי גדול היינו אותה אומה שנא' עליה "ומי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו כה' אלקינו בכל קראינו אליו, ומי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים צדיקים ככל התורה הזאת וכו'". קרבת אלקים ותורה היא העושה את העם הזה לגוי גדול.

וכל זה למטרת הבריאה כולה, "ונברכו בך כל משפחות האדמה". אין עם ישראל תכלית לעצמו אלא בהיותו לב האנושות, לתיקונו והעלתו של כל העולם. לשם כך קיבל תורה, והוא המרכבה לאלוקות, ולשם מגמה זו קיבל את ארץ ישראל כנחלת עולמים, ומשום כך נצטוו "לך לך מארצך אל הארץ וכו'".

וכך נאמר לו ביציאת מצרים, "והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים והצלתי אתכם מעבודתם וגאלתי אתכם וכו' ולקחתי אתכם לי לעם", קודם לכל להיות עם חפשי, בלתי משועבד, ודוקא בארצנו - והבאתי אתכם אל הארץ, זוהי המגמה. אך אין די להיות עם חפשי בארצנו, אלא להיות עבד ה' - "ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים", וכל זה בארץ ישראל.

וזהו גם סיום התורה. לפני מותו של משה מראה לו ה' את כל הארץ "את הגלעד עד דן וכו' ואת הנגב ואת הכנרת בקעת ירחו עיר התמרים עד צוער, ויאמר ה' אליו זאת הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב לאמר, לזרעך אתננה הראתיך בעיניך ושמה לא תעבור".

מדוע צריך הקב"ה לזרות מלח על פצעיו של משה ולומר לו, "הראתיך, אך לא תעבור"?

כך פירש"י שם: לאמר - הראתיך, כדי שתלך ותאמר לאברהם ליצחק וליעקב, שבועה שנשבע לכם הקב"ה, קיימה, וזהו לאמור: לכך הראתיך לך, אבל גזירה היא מלפני ששמה לא תעבור. ופירש בשפתי חכמים שהמקרא לפי זה מסורס, וכך צ"ל: זאת הארץ אשר נשבעתי וכו', הראתיך בעיניך לאמר לזרעך אתננה.

חמש מאות שנה מחכים אבות האומה למימוש ההבטחה. עתה על סף הכניסה לארץ אמר הקב"ה למשה, לך לומר לאבות שהתקיימה השבועה. מתחילת התורה ועד סופה מצפים האבות וכל ישראל להתגשמות הנבואה, וכל התורה היא התקדמות לקראת המגמה הזאת של הכניסה לארץ.

כתב החת"ס על דברי הרמב"ם בספר המצות מצות עשה קנג: נראה מדבריו כי אילו ח"ו לא ישאר בארץ ישראל שום ישראל, אפילו יהיו ישראל יושבים בחו"ל, מקרי כליון האומה ח"ו... ובטלה כל התורה חלילה, ואין כאן אומה ישראלית ח"ו, אלא שהבטיחנו יוצרנו שלא יהיה זה (חת"ס חלק יו"ד סי' רלד).

א"כ ארץ ישראל איננה עוד מצוה, אף לא מצוה חשובה ביותר. ארץ ישראל היא הבסיס לכל היהדות ולכל התורה. וכדברי הרמב"ן "עיקר המצות ליושבים בארץ ה'" (אחרי).

אומרים חוגים מסוימים, אין לנו אלא תורה, ובזה יחודינו, אך חז"ל אמרו כל האומר אין לי אלא תורה, אף תורה אין לו.

המהר"ל האריך בתפארת בכמה פרקים בתחילת הספר, שמגמת התורה היא להופיע בלבושיה הגשמיים והמעשיים, ובלא זה אין התורה מתקיימת רק ברוחניותה. וביאר למשל מאמר חז"ל "האוחז ס"ת ערום נקבר ערום", שאי אפשר לאחוז התורה בלא המלבושים, וזאת היא מגמת התורה, כמו שהנשמה אינה מופיעה בעוה"ז בלא גוף.

וכן כתב הרב קוק זצ"ל, שמגמתם של ישראל לממש את האידאל האלקי בארץ דרך עם השוכן במדינתנו ומנהל כל תחומי החיים ע"י תורה, "למען דעת כי לא רק נזירים, חסידים ואנשי קדש חיים באור האידאה האלקית", אלא כל שכבות האומה, מאנשי התורה ועד הפועלים והחקלאים. וע"כ כ"כ חשוב שתהיה לנו מדינה ואנו ננהל אותה עפ"י תורה.

חז"ל המשילו זאת לאותה תרנגולת המאכילה את אפרוחיה וכשבגרו משלחתם ואומרת להם לחפש מזונותיהם בעצמם, כך אמר משה לישראל כשנכנסו לארץ, אחרי הפינוק הרוחני במדבר, "כי תבאו אל הארץ ונטעתם עץ פרי", שכל אחד יקח מעדר ויעבד את האדמה. וידועים דברי החת"ס, שכשם שא"א לומר היום אני מניח תפילין כיון שאני לומד תורה, כך לא יאמר אני לומד תורה וע"כ אני עובד את האדמה, ואפילו שאר אומניות, מצוה הן בארץ ישראל. (חת"ס סוכה פ"ג ד"ה אתרוג הכושי)

וע"כ שלא כהשקפת הציונות, איננו מסתפקים בהצלחתנו לבסס מקום מקלט בטוח בארץ ישראל. עדיין רחוקים אנחנו מאוד מהגשמת מטרתנו. "עוד רב ממנו הדרך לגמור את אשר החילוננו. התחלנו להגיד דבר גדול בינינו לבין עצמנו, ובאזני העולם כולו, ולא גמרנוהו עדין. הננו עומדים באמצע נאומנו, ולהפסיק לא נרצה ולא נוכל... לרדת מעל במת ההסטוריה אפשר רק לעם אשר גמר את אשר החל... להתחיל ולא לגמור זהו דבר שאינו נוהג לגמרי במציאות." (אורות עמ' קל"ו)

הכיבוש והמוסריות

יש הטוענים היום כי כיבוש הארץ אינו דבר מוסרי, א"א להגשים תכניות לאומיות על חשבון אומה אחרת. לפני כחודש נהרג קצין דתי, סמג"ד בגולני. האמא ששכלה שני בנים דברה בעצמה רבה בכלי התקשורת. בתגובה כתב סגן העורך של העתון לאנשים החושבים את הדברים דלהלן:

"לא רוצה לחיות במדינה של אלירז פרץ ולא של אמא שלו, ותנחומים למשפחה. משפחה של פאשיסטים, ג'יהדיסטים, ושאף אחד לא יגיד לי שהוא נהרג בשבילי. לא יכול לשמוע את המנטרה עם ישראל, ארץ ישראל, צבא הגנה לישראל, ילדים לישראל, קידוש השם. אמא שלו אמרה "אני יודעת שאלקים אוהב את סיירת אגוז של גולני". ואני לא רוצה צבא שאלקים אוהב אותנו, בשביל זה אני יכול לעבור לאיראן."

הכותל, המצייץ יותר מכל דבר אחר את יחודו של העם הזה ואת שייכותו לאלקים, המושך באופן מיסטי יותר יהודים מכל מוצג ארכיאולוגי אחר, הוא לצנינים בעיני אלה הרוצים לראות את עם ישראל עם ככל העמים. כבר לפני 120 שנה ביקר אחד העם, שיש הרואים בו אבי אבות האפיקורסים המודרניים, בכותל. וכך כתב: "באתי בער"פ ירושלימה, לשפוך שיחי וכעסי לפני "העצים והאבנים", שארית מחמדינו מימי קדם. ראשית דרכי הייתה כמובן אל הכותל, שם מצאתי רבים מאחינו יושבי ירושלים עומדים ומתפללים בקולי קולות. פניהם הדלים, תנועותיהם המוזרות ומלבושיהם השונים, הכל מתאים למראה הכותל הנורא. ואנכי עומד ומסתכל בהם ובכותל, ומחשבה אחת תמלא כל חדרי לבי. האבנים האלה עדים המה על חורבן ארצנו ואנשים אלה על חורבן עמנו. איזה משני החורבנות גדול מחברו, על איזה מהם נבכה יותר?".

ותשובתו: ארץ כי תחרב והעם עודנו מלא חיים וכוח, יקומו לו זרובבל עזרא ונחמיה והעם אחריהם, וישובו ויבנוה שנית. אך העם כי יחרב, מי יקום לו ומאין יבוא עזרו? (אמת מארץ תצמח כ"א אייר תרנ"א, נדפס בהמליץ י"ג סיון תרנ"א).

אחד מסופרי השמאל כתב, שהכשלון הגדול של מלחמת ששת הימים, שלא פוצצו מיד את הכותל המערבי. כיום, כתב עיתונאי אחר, יש מלחמה בין מדינת היהודים למדינה היהודית. ציונות דתית היא איפוא זו השואפת להקים מדינה יהודית ולא מדינת היהודים. מדינה שבכל תחום ישתקף האידאל היהודי. וזה אפשרי רק בארץ ישראל ובשלטונו של העם היהודי.

מה נענה על הטענה של חוסר מוסריות במלחמה ובכיבוש הארץ.

על הפסוק "וירא אלקים כי טוב" כתב הרמב"ן: "קיומם בחפצו". כל דבר המתאים עם המגמה האלקית הוא טוב ומוסרי, ומה שבניגוד למגמה האלקית הוא רע ובלתי מוסרי.

"עם זו יצרתי לי תהילתי יספרו", אנו נוצרנו להגשים את המגמה האלוקית בעולם. לצורך כך נתנה לנו ארץ ישראל. "השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם", לא רק את כדור הארץ, אלא כל ארץ וארץ חילק לאומה המתאימה. "בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם יצב גבולות עמים למספר בני ישראל". ואנו קבלנו בנחלה את הארץ האלקית אשר עיני ה' בה מראשית שנה ועד אחרית שנה. והיא הנקראת עפ"י הרמב"ן והכוזרי "היכל ה'". זהו המקום הקרוב ביותר לרביש"ע ומשם החלה הבריאה, וזה המקום האלקי לעם האלקי.

כל פעולה שאנו עושים לממש זכות זו, אנו מגשימים את הרצון האלקי שבבריאה, וזה טוב וזה מוסרי, משום שזוהי תיקונה של הבריאה.

איננו ששים לעשות מלחמות, חלומנו הוא שיגיעו ימים ש"כתתו חרבותם לאתים", אך כשיש צורך אנו מוכנים גם להלחם.

אותו יהושע שהיה מסדר ספסלים בבית המדרש, הוא זה שיצא להלחם בעמלק, ואח"כ כבש את הארץ, וישראל יצאו ממצרים חמושים, והתכוונו למלחמה.

שלוש כרוזים שלח יהושע, הרוצה לברוח יברח, מי שרוצה להשלים ישלים, מי שרוצה לעשות מלחמה יעשה. ואכן הגרגשי הלך לאפריקה, החוי עשה שלום, ואחרים לחמו. ורק עליהם נאמר "לא תחיה כל נשמה" (רמב"ם הל' מלכים פ"ו ה').

מה שנדרש מהעמים הגרים כאן הם שני תנאים, לא לעבוד ע"ז ולקבל שלטון ישראל.

אין זכויות לאומיות בארץ ישראל לעם אחר. ההסטוריה מוכיחה שכך הוא, שכן אלפיים שנה לא היה כאן שום שלטון זר ועם אחר, והארץ היתה שממה, לקיים דברי התוכחה שבתורה, "והשימותי אני את הארץ ושממו עליה אויביכם היושבים בה". רק כשעם ישראל החל לחזור לארצו החל משנת ת"ר, הנצנים נראו בארץ, והיא החלה לתת פירות, הכל כדברי הנביאים, שכשארץ ישראל מתחילה לתת פירות - "אין לך קץ מגולה מזה".

תאמרו, אכן תורתנו טוענת שזו המגמה המוסרית, שאנו נהיה כאן ולא עם אחר, והרי האיסלם עפ"י דתו טוען ג"כ שהארץ שלהם בהבטחת נביאים, ולדעתם זוהי המגמה המוסרית.

ראשית יש לדעת כי טענות אלו הן חדשות מהתקופה האחרונה. בזמנו חתם פייסל מלך ערב עם ד"ר ויצמן מסמך שבה הוא מביע את שמחתו על חזרת ישראל לארצו מתוך בטחון שהדבר יביא לשגשוג האזור כולו.

לרב צבי יהודה קוק זצ"ל היה מסמך בידו, שבו הודו אנשי דת מוסלמים ישראליים, שאין להם שום תביעות כלפי היהודים, והם מודים שלא לקחנו מהם שום שטח ושלטון.

וע' בספרו של הרב אבינר על המלחמה בספר אורות, בירחון נתיב הטוען שמאות פעמים מוזכר בקוראן שארץ ישראל שייכת לעם ישראל ושהם עתידים לחזור אליה.

אך בעיקר צריך לדעת החילוק הברור בינינו לבינם. מאז ומעולם האסלם קדשו את החרב. הגבורה והנצחון הם ממהותו של האסלם, וזוהי מוסריותם. אלהיהם הוא "אללה אכבר" - אלקים הכביר, הגבור, הוא נושא להערצתם והם הולכים ודבקים במדותיו. לעומת זאת המלחמה בתורת ישראל תופסת מקום קטן. רוב רובה של התורה עוסקת בטוב ובחסד. זה מה שהנחלנו לעולם. אומה"ע מודים שאנו הורדנו לעולם פרימיטיבי דרכי חיים מוסריים, מגמת התורה ואופיה אינה מלחמה אלא אהבה, חסד, הטבה.

תאמרו, גם הדת הנוצרית בנויה על אהבה וחסד. מן הראוי להזכיר דברי ר' יונתן אייבשיץ, כששאל אותו הכומר על הביטוי "א-ל נקמות", לעומת אל האהבה והחסד שהנצרות מתגדרת בו, ענה לו, אכן אלקים הוא בעל החסד והאהבה, אך את הנקמה לקחתם לעצמכם. אנו לקחנו את האהבה והחסד כאורח חיינו, ואת הנקמה השארנו לאלקים.

מסביר הרב בסידורו (עו"ר ח"א עמ' ריד) שתכונת הנקמה היא תכונה שפלה הבאה מתוך חולשת הנפש, מתוך שנאה על דבר רע שנעשה בעבר, והיא איננה יכולה להתייחס למדותיו של הקב"ה שהוא אב הרחמים ומקור הטוב והחסד. תוכן הנקמה אצל בורא עולם היא הנהגה אלקית הבאה להסיר את הסיבות המפריעות לאור האלקי מלהופיע בעולם. וכלפי אנשים כאלה ישנה מלחמה, כדי להסיר את המעכבים והכל הוא לצורך מגמת הטוב שיופיע.

הנצרות, עם כל האידאל של הטוב והחסד, לא הצליחה לחנך את מאמיניה להיות טובים. נחלי דם נשפכו באירופה באינקוויזיציה, מסעי הצלב, פוגרומים ושואה, והכל בשם הדת. רק לפני שבעים שנה נהרגו באירופה למעלה מחמישים מליון איש, מתוכם ששה מליון יהודים שנרצחו.

כשאנו נלחמים על ארצנו, אין זו מלחמה לאומית אישית פרטית, כעם בין האומות. אנו ישראל כלב באברים כדברי הכוזרי, וכלשונו של הרצב"י, לאומיותנו אינה שובניסטית אלא קוסמופוליטית. וע"כ במלחמה, כותב הרמב"ם, לא יחשוב על משפחתו "וידע כי על יחוד ה' הוא נלחם", ואנו מבקשים "נא גבור, דורשי יחודך כבבת שמרם". כי זו היא המגמה - "אתם עדי נאום ה'". וע"כ כותב כל חייל בצבא דוד גט כריתות ונותן לאשתו, לא רק לפתור בעיה אישית, אלא כביטוי למגמה הכללית של המלחמה. כמ"ש הרבי מקוצק "החלצו מאתכם - חלצו עצמכם מהאני שלכם, ואז תהיו ראויים להלחם".

במגירה של אחד הנופלים מבני הישיבות נמצא מכתב שכתב לארוסתו לפני היציאה לקרב וזה לשונו:

אני מרגיש שמצד אחד אין דבר שאני רוצה יותר מלהיות אתך ולהקים אתך בית ומשפחה, אבל מצד שני אין דבר שאני רוצה יותר מלצאת למבצע הזה ולהכות את הנבלים האלה מכה גדולה כזו,

כדי שלא יחשבו אפילו לעשות עוד פיגוע או אירוע חבלני, ויקחו בחשבון שכל פעם שיעשו זאת, נכה אותם במקום הכי כואב שיכול להיות, ונהיה מוכנים לשלם את המחיר, ואני מוכן להיות המחיר הזה. אל תכעסי עלי אהובתי, אבל ברגעים אלה הרגש הכלל ישראלי שלך הוא זה שאמור להוליך אותך, ועליך להלום ברשעה כאילו אין לך חיים פרטיים, ובצבאות דוד היו נותנים גט כריתות לפני היציאה למלחמה.

רק עלינו נאמר שאנו רחמנים ביישנים וגומלי חסדים, במילה אחת - מוסריים. אלא שיש לדעת שאין תכונה אחת שהיא טובה לעולם, הרחמנות שהיא טובה, רעה היא ביחס לאכזרים, כמ"ש המרחם על האכזרים סופו להתאכזר על הרחמנים. וע"כ השאלה הקובעת היא מה הכיוון והמגמה, וזה מה שקובע אם תכונה זו טובה או רעה.

בדרשתו של הרב זצ"ל בפרשת תולדות, על הפסוק "וידו אוחזת בעקב עשו", כתב, שהתכונה של החרב היא טבעית אצל עשו והיא בעקבו, בטבעיותו. אך היד, המשמשת את השכל, היא רק אוחזת בעקב, וזוהי תכונה חיפזונה, שרק לפעמים משתמש בה יעקב.

השכול הוא דבר נורא למשפחה ולידידים, אך מבחינה לאומית צריך לדעת שהיא קיימת, ובימינו המלחמה היא דבר הכרחי. איננו עושים אידאליזציה מהצבא, אך הוא דבר הכרחי עתה, כשם שהרופא מנתח חולה לצורך בריאותו שתבא.

המלחמה קשה לנו, אך אנו מתגברים על תכונותינו ופועלים לצורך המגמה הכללית של "אתם עדי", ו"תהילתי יספרו".

היחס המוסרי לפרט

כל זה מבחינה לאומית, וכמ"ש שאין זכויות לאומיות לעם אחר. אך שונה הדבר ביחס לזכויות הפרט. פעם כתבו בעיתון על ערבי שנמנם באוטובוס וחליץ את נעליו. והיו שעשו מעשה קונדס והחביאו לו את הנעלים. וכתב הרב צבי יהודה למערכת העתון:

"מחויבני להביע את צערי על פירסום הרשימה המכאיבה: "סכסוך הנעלים בדרך לאילת". אם לצערנו קרה מקרה מחפיר כזה, של סיפור עלבון וצער כזה, מתוך התלוצצות פרועה ומושחתת זו, ע"י אנשים מתוכינו, אל בני אדם משכנינו הגרים ויושבים בתוכנו, הלא יש להוקיע זאת ולהתבייש בזה, ולחפש דרכים כיצד לפייס את הנעלב, המזדמן לתומו בינינו, ולתקן את המכשלה הזאת, שלא יישנו חלילה עוד מקרים נוראים כאלה אצלנו, ולסלק את חילול השם, העוון הזה מעלינו, ולא לפרסם את זה בתור חכמה מעניינת".

ופעם אחרת כשראה נערים מתגרים בערבים עוברי אורח כתב למנהל ביה"ס:

"לכבוד המנהל והמורים של בית הספר. הנני מחויב להעיר את כבודם על הענין דלהלן: היום בשעות שלפה"צ בעברי על פני ביה"ס והלאה לרחוב יפו - בן יהודה, ראיתי כי מתוך חבורת ילדים יוצאי ביה"ס פגעו איזה מהם, פעמים ופעם, פגיעה שבגוף והתגרות גסה בערבים וכלי-רחוב

שעברו אז שם. פעמיים - יחד בשני הערבים אחד צעיר ואחד זקן, שהיו שותפים בענינם כנראה, התחל בצעיר והמשך בזקן בגסות מיוחדת. זה היה מרחק קטן מן שער החצר של ביה"ס. אח"כ שוב בצעיר אחד, במדרכת רחוב יפו לצד תחילת רחוב בן-יהודה. נצטערת ונתבשתי למראה-עיני זה. מתוך מרוצת הילדים והשתובבותם לא עלה בידי להשיגם ולהעירם על כך. איני יודע מי הם הילדים האלה, מי הוריהם ומוריהם. יודע אני רק זה, שהם היו יוצאי ביה"ס. לא כולם - כל חבורת הילדים יוצאי ביה"ס - עסקו באותה פגיעת התגרות מגונה. אלא איזה מהם, וכמדומני שגם מי מהם מחה נגד זה. אעפ"כ מציאות העובדה הזאת, שהכאיבתי והעליבתי, כאמור מחייבת אותי להעירכם על הצורך בשימת-לב חנוכית יתירה ומיוחדת לבטול אפשרויות שכאלה, גם מצד עצמה של תורת היהדות ומוסרה וגם מצד הערך המעשי הישיר והמדני, של משמרת דרכי שלום ויחסי שכנים". במובן האישי אסור להעליב ולפגוע, במובן הלאומי יש להודיע בכל תוקף שהארץ הזאת שלנו ולא שלהם. יש הבדל במוסריות בתחום האישי והלאומי. ויתורים ביחס הלאומי הם חוסר מוסריות. ואילו חוסר מוסריות כלפי היחיד היא דבר פסול בתכלית.

על המוסריות וחוסר המוסריות שלנו ושל אומה"ע כתב הסופר עזריאל קרליבך, העורך הראשון של "מעריב", בעיצומה של תקופת השואה - תש"ב.

עליך הורגנו כל היום: כולנו יודעים ומרגישים בכל נימי נפשנו: הרוגים אלה לא במיתתם קדושים נהיו, אלא בחייהם קדושים היו. עיירות אלו שנחרבו עמדו על רמה מוסרית, ששום עם, הנתון בתנאים דומים לא היה מגיע אליה ולא הגיע. אם על מאזני הצדק יונחו, יעלה משקלו של בית מדרש עזוב ועלוב אחד על כל הטירות והארמונות המפוארים שבעולם. אם לפי יחוס המוסר ימדדו, יגדל יחסו של קטן הרבנים בעיירה הגאליציאית הנידחת על יחס המוסר של שושלות כל האצילים האדירים. ואם תמימות הנפש וטוהר המחשבה יהיו המשקלות, יעלה שואב מים אחרון בברדיטשב על כל גיבורי העמים המהודרים.

אין בין קדושי האומות בכל דורותיהם המגיע לקרסוליו של רבי לוי יצחק, ואין בכל ספרותם העממית אף דמות-דמיון הזכאית ליצוק מים על ידי בונצ'ה שוויג: ואם מידת כנות העמל לתיקונו של עולם תהיה אמת המידה, מה ערכם של כל הקלובים הפוליטיים האדירים שלהם לעומת ערכה של חברת "עין יעקב" פשוטה בבריסק דליטא?

הם לא הרגו אותם, מפני שהיו חלשים מהם, אלא מפני שהיו טובים מהם. לא הרסו את הגטאות מפני שהפיצו חיידקי טיפוס ומגפות, אלא מפני שגם בצפיפותם הפיצו קרני אור וחיידקי קדושה, שהטמאים לא יכלו לעמוד בפניהם.

הם התעללו ביונקים אילמים, מפני שכבר ממבטו של ילד יהודי בן-יומו מבריקה תביעת הצדק ומסנוורת עיני רשעים. הם התפרצו לעליות הקיר, מקום שם ישבו תינוקות של בית רבן ועסקו בתורה, מפני שכל עוד קול זה נשמע בעולם, אין השטן יכול לישון במנוחה. עליך הורגנו כל היום.

אין אנו מבקשים רחמים. אין נכדיו של רבי חיים מבריסק ותלמידי תלמידיו של הגאון מוילנה זקוקים לרחמנות. דרך ארץ אנו דורשים מכל הגויים, עמידת דום בפני העיירה היהודית, לא במיתתה בלבד אלא אף בחייה.

ושינוי ערכים אנו דורשים, שינוי מן היסוד. הנהגת סדר עולם שיכיר במותר האדם מן הבהמה. סולם ערכים, שבו יעמדו בשלב הראשון הראויים להקרא אדם ובשלב האחרון - הקיבוצים, שפשטו מעליהם את צלם אלוקים. תאמרו: ימות המשיח? ימות "ונהרו כל הגויים"?

אמנם כן. זו תשוקתנו ותשוקת אבותינו לגאולה שלמה. זו עמידתנו בגויים האומרים שהגואל כבר בא, להראות להם באצבע: ראו, ותיווכחו שעוד לא בא, עוד לא הבאתם אותו, עוד לא התחלתם לטרוח להביאו.

עלינו לומר נוכח תהלוכת המוות של העיירה: הסתכלו וראו, הם מובלים להורג. על לא עוול בכפם. בדיוק על שלא היה עוול בכפם. זה כל חטאם. לכן שנואים הם. לכן הם מוצאים למרמס. לקדש שם שמים עלי אדמות.

ראו והביטו: הם הולכים לקדש את השם. הם בלבד!

<http://www.kby.org.il/hebrew/torat-yavneh/view.asp?id=5699>